

Ortotipografia - Josep M. Pujol i Joan Solà

La necessitat de llibres com *Ortotipografia* deriva de la democratització de les tècniques d'edició. La invenció de la impremta va comportar el naixement d'un especialista, el caixista i, més endavant, el linotipista, que assegurava que la tipografia fos correcta (això és el que significa «ortotipografia»). La possibilitat d'editar llibres i publicacions en general amb un simple ordinador personal fa necessària la divulgació de coneixements que fins fa poc estaven limitats als professionals de les arts gràfiques. Les masses de publicistes, propagandistes, escriptors, dissenyadors i impressors de diumenge a la tarda que s'incorporen a la presa de decisions tipogràfiques farien bé de consultar manuals ortotipogràfics a l'hora de decidir si estigmatitzar una paraula amb cometes o cursiva, de dissenyar un índex, de transcriure uns versos, d'incloure sigles o referències bibliogràfiques, d'optar per una coma o un punt, per una majúscula o una minúscula, per un pròleg o un prefaci.

L'autoedició ha causat un nombre elevadíssim de barbaritats gramaticals i tipogràfiques que de vegades voregen l'agressió intel·lectual. Escriure malament, però, no està perseguit per la llei i, potser a causa dels petits marges de benefici que deixa el negoci, és previsible que els empresaris de l'edició (als quals també va dirigit aquest llibre) continuïn preocupant-se més del preu del paper i del percentatge que es queda l'empresa distribuïdora que de la bellesa de la pàgina o de la llegibilitat.

Fins ara els practicants del vici impune de la tipografia havien de conformar-se amb llibres d'estil de diaris, normes d'ús intern més o menys piratejades d'editorials, traduccions que ignoraven la tradició tipogràfica del país i els llibres d'un senyor de Valladolid que va començar omplint forats i ha acabat repetint un mateix llibre amb diferents títols, reordenant i recompaginant materials idèntics: José Martínez de Sousa. Hem de congratular-nos, doncs, de l'aparició d'*Ortotipografia*, una guia teòrico-pràctica que combina curiosament la passió de l'amateur i els coneixements enciclopèdics. Joan Solà ha demostrat ser un dels lingüistes catalans més prestigiosos, i Josep M. Pujol és una eminència en tipografia: tots dos són autors del *Tractat de puntuació* que Columna va publicar el 1989, i del qual els dos primers capítols d'*Ortotipografia* són la versió revisada i augmentada.

L'estroncament de la tradició literària catalana ha dut a una gran ignorància sobre la nostra història tipogràfica. D'un gran mal, però, en pot sortir un gran bé: tenint en compte que en molts aspectes s'ha de partir de zero, institucions públiques i empreses privades s'han afanyat a codificar els aspectes no lingüístics dels textos, i a hores d'ara tenim uns criteris tipogràfics molt més establerts (i complerts) que les llengües veïnes, que circulen d'una manera més anàrquica per les carreteres del text. En aquest sentit, Solà i Pujol exerceixen un cop més el seu paper d'heterodoxos il·lustrats i

ofereixen una sèrie de contrapropostes a la legislació oficial. El llibre no només pretén clarificar dubtes puntuals, sinó contribuir a la reflexió i a la fixació de criteris sòlids en els lectors, així com estimular els dubtes. En l'àmbit de la catalanització i l'assimilació, per exemple, és lícit preguntar-se, com fan Solà i Pujol, per què l'Institut d'Estudis Catalans considera que cal escriure en cursiva *windsurf*, *jeep* i *whisky*, i en rodona *surf*, *jet* i *vodka*.

El to del llibre està d'acord amb aquesta voluntat reflexiva: si la tipografia depèn del sentit de les paraules, els criteris tipogràfics dependran de la història, de la filosofia, de la religió: «L'aversion dels ortodoxos i dels teutons a la lletra cursiva és el *pendant* tipogràfic del cisma d'Orient i el luteranisme». Unes pàgines després, per esbrinar si les abreviatures per suspensió CCOO, EEUU, JJOO i PPCC han de dur punts, els autors ens delecten amb un xic d'història comentada i més enllà ens expliquen que l'americanisme *font* (família tipogràfica) prové del francès *fonte*, fosa, o ens enumeren la llista d'edicions de la Bíblia on les errades tipogràfiques es confonen amb aberracions teològiques.

Per escriure de manera correcta, o si més no concient, ja no n'hi ha prou amb un diccionari i una gramàtica: cal fer servir un manual d'ortotipografia. El de Joan Solà i Josep M. Pujol és el més complet que tenim.